

LEUVEN CIRCULAIR

Leuven als circulaire stad. Wat betekent dat?
Hoe kunnen we dit in de praktijk waarmaken?

Inhoud

- 5 Circulair?
- 6 Circulariteit in alle betekenissen van het woord
- 8 Circulariteit op elk niveau
- 10 Leuven pionier
- 14 Kansen creëren door een stedelijke strategie
- 16 Concrete acties
- 21 Hoe gaat het verder?

Pop-Machina heeft financiering ontvangen van het onderzoeks- en innovatieprogramma Horizon 2020 van de Europese Unie in het kader van subsidie-overeenkomst nr. 821479.

Circulair?

Werkatelier van Sociaal Atelier © Sociaal Atelier Leuven

Van die rechte lijn willen we een cirkel maken, **een kringloop**.

Stel dat je je gebouw zo ontwerpt dat je alle onderdelen ervan er weer gewoon uit kan halen, om er daarna een nieuw gebouw mee te maken. Stel dat het gebouw zo gemaakt is dat je het gemakkelijk kan aanpassen aan een nieuwe functie. Dan kan het gebouw, als was het een soort blokkendoos, telkens opnieuw in de kringloop komen.

De term 'circulair' komt de laatste tijd vaak naar boven. **Circulair** staat voor een kringloop en is het alternatief voor 'lineair'. Dat lijkt in eerste instantie ingewikkeld, maar eigenlijk is het principe heel eenvoudig.

Vandaag is onze economie grotendeels lineair, een rechte lijn dus. We nemen **'een gebouw'** ter illustratie:

Ver buiten de stad worden grondstoffen uit de bodem gehaald.

Ze worden verwerkt en naar de stad gevoerd. Eens in de stad, wordt er een gebouw mee gezet dat een aantal jaren zal blijven staan. Na een korte of langere periode breekt men het weer af en worden de grondstoffen als afval weer uit de stad vervoerd. Voor een nieuw gebouw, begint het weer helemaal opnieuw.

In beide voorbeelden zie je dat de stad als het ware een knooppunt van stromen wordt, die (lineair) dwars door de stad gaan of (circulair) binnen de stad blijven. **Een stad kan een hefboom worden om onze economie een andere richting uit te sturen.** Een richting waarbij geen grondstoffen worden verspild of klimaatverandering wordt aangewakkerd. Een economie met een duurzame welvaart, binnen de grenzen van de planeet.

We weten dat de manier waarop we met onze grondstoffen omgaan, invloed heeft op de uitstoot van broeikasgassen. Kiezen voor een circulaire economie kan dan ook een enorme bijdrage leveren aan de **klimaatneutrale stad** die we voor ogen hebben. Daarnaast kunnen we een nieuw soort economische bedrijvigheid verankeren in onze stad, met perspectieven voor nieuwe jobs.

We gebruiken te veel grondstoffen. We maken er dingen van, gooien die weg, en beginnen weer helemaal opnieuw. Dat kan anders.

Circulariteit in maakleerplek in de Vaartkom © Henderyckx Fotografie

Circulariteit in alle betekenissen van het woord

De term circulair wordt breed gebruikt, er vallen verschillende praktijken onder. Zoals eerder gezegd houdt het onder andere in dat we onze producten anders moeten ontwerpen. Het zou evident moeten zijn dat je bijvoorbeeld een telefoon op zo'n manier maakt, dat je die makkelijk kan repareren of dat je een onderdeel als een module kan vervangen. Het ontwerp zou ervoor moeten kunnen zorgen dat je alle gebruikte grondstoffen er makkelijk weer uit kan halen.

Daarnaast houdt circulariteit ook in dat 'bezitten' of 'gebruiken' een andere betekenis krijgen. Bij een deelauto bijvoorbeeld, betaal je voor de dienst 'met de auto rijden', zonder dat je de auto zelf bezit. Zo kan die door veel meer mensen gebruikt worden. Een ander voorbeeld is dat je bij een bedrijf 'licht' kan kopen, in plaats van een lamp. De lamp blijft bezit van het bedrijf, en het bedrijf wordt gestimuleerd om duurzamere lampen te maken.

Deze principes zullen ervoor zorgen dat wat we nu als 'normaal' beschouwen, er binnen een aantal jaren anders zal uitzien. Wat vroeger een stort was, wordt een recyclingpark en zal in de toekomst een materialencentrum worden. Stroom die we nu als afval beschouwen, zoals hout of baksteen, zullen we een nieuwe bestemming geven. Maar ook met kleding zullen we heel anders omspringen – velen beseffen het niet, maar binnen het afval dat we produceren is kleding een van de belangrijkste onderdelen geworden.

Wat we vandaag zien bij de circulaire pioniers zoals de kringwinkels en de repair cafés, zal in de toekomst heel normaal worden. Maar daarvoor is er ook nood aan veel onderzoek en pilootprojecten.

Een hele stad 'circulair proof' maken, heeft invloed op een heel arsenaal aan thema's. Het betekent ook dat we de keuze maken om lokaal voedsel voorrang te geven, en dat we veel groen en blauw in de stad aanbrengen, zodat we tegelijkertijd gewapend zijn tegen de klimaatverandering. Het betekent dat we zoveel mogelijk energie op eigen grondgebied zullen produceren en dat we sociale netwerken zullen versterken.

Telkens is het uitgangspunt dat we kringlopen opnieuw sluiten en er op deze manier voor zorgen dat er geen waarde verloren gaat.

De stad wil dit hele proces actief stimuleren en maakte daarom werk van een stedelijke strategie: **Leuven circulair**.

Recupbalken worden picknicktafels- en banken © Sociaal Atelier

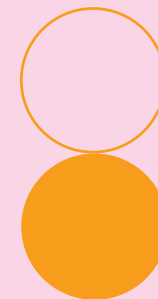
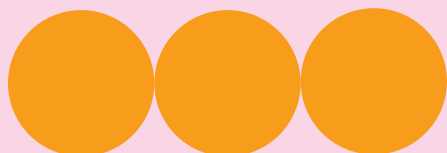

Circulariteit op elk niveau

Op de bovenlokale niveaus, dus op Vlaams en federaal niveau, zijn er de laatste jaren al heel wat plannen gesmeed om een circulaire economie te stimuleren. De Europese Unie wil nu nog een versnelling hoger schakelen en lanceerde begin 2020 de [Europese Green Deal](#). Daarin heeft circulariteit een centrale rol. Net zoals bij het klimaatbeleid – waar Leuven ook een voortrekkersrol speelt – is het ook voor het circulaire zo dat steden een unieke rol te vervullen hebben. Wereldwijd zien we vandaag dat er steden zijn die de circulaire kaart trekken. [Leuven heeft de ambitie om mee te draaien in de circulaire kopgroep](#), onder meer door optimaal in te spelen op de Green Deal.

Sociaal Atelier en REused © Rob Stevens

Leuven pionier

Leuven heeft het potentieel om de circulaire stad van de toekomst te worden. Samen, kunnen we dit verwezenlijken.

Vandaag gebeurt er al heel wat in Leuven en op die positieve initiatieven willen we verder bouwen. We willen volop alle kansen benutten om in onze stad minder grondstoffen te gebruiken. Bedrijven die slimmer met materialen omgaan, andere manieren van bouwen, duurzame kleding, diensten kopen in plaats van producten... Er is ongelooflijk veel mogelijk als we kiezen voor een circulair beleid.

Maar minder grondstoffen gebruiken en meer rekening houden met de grenzen van de planeet, dat is een uitdaging waar een grote dosis creativiteit en samenwerking aan te pas komt. Onze stad is met de aanwezigheid van onder andere de universiteit, heel wat innovatieve bedrijven, een sterke sociale economie en heel wat actieve burgers optimaal geplaatst om voluit te gaan voor die circulaire toekomst.

Deelatelier van een aantal burens in de Pieter Nollekensstraat, Kessel-Lo © TimBuelens

Samen herstellingen doen in de MAAKbar © MAAKbar

In Leuven zijn er reeds talrijke initiatieven ingeburgerd.

- De voorbije jaren ontstond op initiatief van actieve burgers een netwerk van **repair cafés**.
- In **MAAKbar** kunnen burgers samen dingen herstellen en kunnen ze terecht voor een gereedschappenbib.
- De **sociale economie**, met de kringwinkels en plekken als Velo of Wonen en Werken hebben de circulaire economie van onderop opgebouwd. SPIT is één van de grootste centra voor hergebruik van goederen in Vlaanderen.
- Studenten kunnen terecht in het **FabLab** Leuven: een bibliotheek met gebruiksvriendelijke machines om bijna alles te maken in hout of kunststof.

Innovatief stedelijk project Marie Thumas © Henderyckx Fotografie

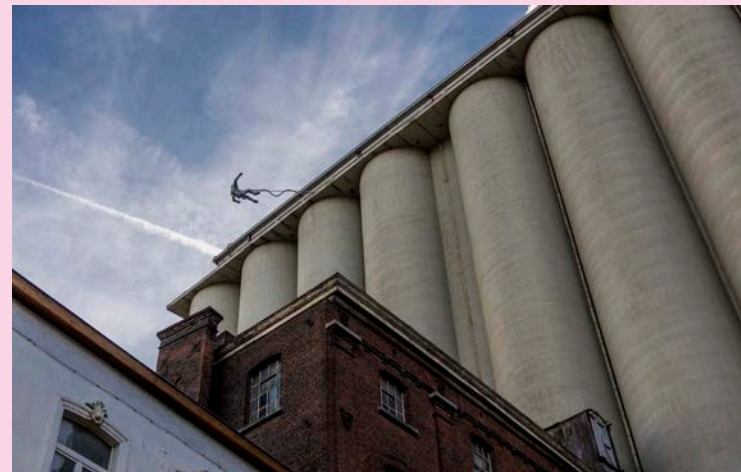
- Initiatieven zoals **Sociaal Atelier** en **REused** verkennen nieuwe sporen van hergebruik van bestaande materialen.

- Bij de **KU Leuven** is er enorm veel kennis en internationaal erkende expertise in het materiaalonderzoek aanwezig. De Leuvense onderzoekers hebben de voorbije jaren ook een belangrijke rol gespeeld in het kennisnetwerk van Vlaanderen Circulair. Het steunpunt Circulaire Economie voor de Vlaamse overheid wordt ook door KU Leuven getrokken.

- De intercommunale **Ecoverf** was de voorbije jaren al volop bezig met de transitie van een afvalverwerker naar een materialenspeler en speelt mee een rol in vernieuwende projecten.

- Er zijn bij de stad **innovatieve stedelijke projecten** die in voorbereiding zijn zoals de 'maakleerplek', die zich in de Vaartzone zal vestigen. In het Ruimtelijk Structuurplan zijn circulaire principes verankerd. Er dienen zich de volgende jaren nog enkele grote ruimtelijke projecten aan voor de stad, zoals de verdere ontwikkeling van de Vaartzone (met onder meer de site Marie Thumas en de Van Eyck-site) waarbij er al gedacht wordt aan het integreren van circulaire principes.

- Er zijn ondertussen enkele projecten opgestart met Europese middelen. Via Maakbaar Leuven werd het project **Sharepair** goedgekeurd. De stad is daarbij een trekker en het project heeft als doel de digitale poot van de lokale hersteleconomie op te bouwen. Met het project **Pop-Machina**, met onder meer de universiteit en enkele andere steden (in het kader van Horizon 2020), wil de stad werk maken van een materialenbank en een circulaire makerspace.

Leuvense silo's in de Vaartkom © JanCrab

- Vzw Leuven 2030 heeft de voorbije jaren heel hard gewerkt aan het project om van Leuven een klimaatneutrale stad te maken. Een bijzonder belangrijk resultaat van dat werk is de **Roadmap 2025-2035-2050**. Dit wetenschappelijk onderbouwd actieplan wordt ondersteund door alle belangrijke stedelijke actoren en bevat ook een onderdeel over de circulaire stad.

- Een aantal bedrijven bekijkt hoe kan samengewerkt worden. Zo maakt AB Inbev al werk van vernieuwende circulaire projecten, zoals bijvoorbeeld een samenwerking met Ecover. Met Leuven MindGate heeft Leuven een innovatief bedrijvennetwerk dat kansen biedt voor nieuwe projecten.

Kansen creëren door een stedelijke strategie

© MAAKbar

De stad wil verder bouwen op alle initiatieven die reeds in Leuven hun plek vonden en wil het nodige doen om de circulaire dynamiek breed te verankeren maar ook te versnellen.

De stedelijke strategie moet een antwoord bieden op enkele grote uitdagingen.

- 1 Het is belangrijk dat alle initiatieven die op verschillende plekken in de stad al operationeel zijn (of in voorbereiding zijn) zoveel mogelijk met elkaar verbonden worden tot een groter geheel.
- 2 Het circulaire denken zal geïntegreerd moeten worden in de verschillende stadsdiensten, zodat we extra hefboomen creëren om projecten op grote schaal uit te voeren.
- 3 Er is nog veel potentieel bij Leuvense bedrijven. De aanwezigheid van de universiteit biedt extra kansen voor innovatieve economische projecten.
- 4 Er is nood aan veel kennis om het beleid goed te onderbouwen. Zo is het belangrijk te weten waar voor Leuven de belangrijkste kansen liggen voor een toekomstgerichte circulaire economie.
- 5 De actieve burgers en hun organisaties moeten een structurele plaats verkrijgen in het hele circulaire ecosysteem in wording.
- 6 Leuven zal moeten samenwerken met de buurgemeenten en met de bovenlokale structuren in de ruimere Leuvense regio.

Op basis van het bestuursakkoord is in 2019 het **Platform Leuven circulair** opgestart. Naast de stad zijn daarin ook vzw Leuven 2030, de KU Leuven, Leuven Mindgate, UCLL, Voka en Maakbaar Leuven aanwezig. Het platform wil de partners samenbrengen om structureel te overleggen, elkaar te versterken en zo de uitvoering van de stedelijke strategie te bewaken. Het platform heeft een uitgewerkt document gemaakt met daarin de strategie voor 2020-2024.

Concrete acties

Er zijn vijf prioritaire strategische doelstellingen. Voor elke doelstelling zijn er telkens specifieke acties afgesproken.

Doelstelling 1 Circulair ondernemen in Leuven

Actie 01 Kennis en netwerkvorming rond circulaire economie versterken bij de Leuvense bedrijven en integreren in de werking

Actie 02 Op basis van inzicht in de materiaalstromen en consumptiepatronen in de stad economische kansen voor circulaire werkgelegenheid in beeld brengen en benutten

Actie 03 Aanwezige expertise bij de universiteit en bovenlokale netwerken inzetten voor nieuwe economische initiatieven (bv. start-ups, high-tech maakindustrie)

Actie 04 Kansen benutten om voor precaire werkgelegenheid nieuwe circulaire perspectieven te bieden (rol van de sociale economie, kansen voor kortgeschoolden,...)

Actie 05 Circulaire principes integreren in de keuzes voor en organisatie van bedrijfsterreinen en -ruimte

Doelstelling 2 Circulair bouwen

Actie 06 De actoren die in Leuven bezig zijn met bouwen verzamelen en ondersteunen rond de principes van circulair bouwen

Actie 07 Circuits opbouwen of ondersteunen die binnen de Leuvense regio bouwmaterialen opnieuw verzamelen en hergebruiken (voowaarden creëren voor betere 'urban mining' door het uitwerken van een 'oogstkaart' en het aanpassen van geldende procedures en instrumenten)

Actie 08 Pilotprojecten van circulair bouwen opstarten of voorbereiden (materialenpaspoort, aanpasbaar en modulair bouwen, hergebruik van gebouwen, project voor Green Deal,...)

Actie 09 Strategisch project van een stedelijke materialenbank voorbereiden

Doelstelling 3 Herstellen, delen en hergebruiken

Actie 10 Een gunstig klimaat creëren voor burgerinitiatieven rond repair en deeleconomie

Actie 11 Kennisopbouw en netwerkvorming stimuleren om herstellen van producten op te schalen (uitvoeren Sharepair)

Actie 12 Verder structureel inbedden van sociale economie in circulaire strategie

Actie 13 Opstarten vernieuwende projecten gericht op valoriseren van interessante afvalstromen

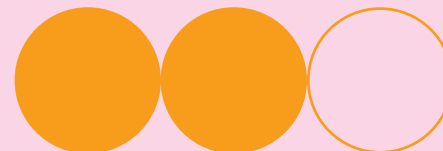
Doelstelling 4 Duurzaam en circulair consumeren

Actie 14 Naar een duurzame en circulaire omgang met kleding (fair fashion, slow fashion, circulaire mode,...)

Actie 15 Originele campagnes om duurzaam consumptiegedrag aan te moedigen en goede praktijken bij lokale handel te ondersteunen

Actie 16 Uitwerken van een charter en acties

Actie 17 In kaart brengen van drempels die handelaars en burgers ondervinden op weg naar een cultuur van duurzame consumptie

Doelstelling 5
Kennis ontwikkelen en circulaire principes duurzaam verankeren in het beleid

Actie 18 Via wetenschappelijk onderzoek in kaart brengen van de stedelijke materiaalstromen en consumptiepatronen met als doel de stedelijke strategie optimaal te richten op de meest kansrijke elementen en de implementatie van het beleid zo goed mogelijk op te volgen en zo nodig bij te sturen

Actie 19 Stimuleren van kennisontwikkeling om de economische potenties van de stedelijke circulaire economie zo goed mogelijk te benutten

Actie 20 Uitwerken van een strategie Leuven Circulaire Stad (op basis van de bestuursnota) en een 'platform Leuven circulair' met partners die de uitvoering van die strategie mee vorm geven en bewaken

Actie 21 Opmaken van een landschapskaart die een overzicht geeft van het stedelijk circulair ecosysteem (wie is nu al bezig met circulaire initiatieven of is dat van plan)

Actie 22 Uitwerken van een opvolgsysteem om de uitvoering van de strategie te monitoren

Actie 23 Voorbereiden van de update van de stedelijke strategie

Actie 24 Verankeren van circulaire principes in het aankoopbeleid van de stad en andere stedelijke actoren

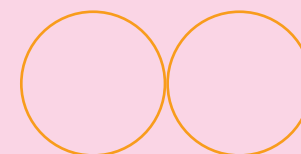
Actie 25 Optimaliseren van de verschillende beleidsinstrumenten en de beleidscultuur (verordeningen, vergunningen, heffingen, integratie circulariteit in de verschillende actieplannen, transversale werking van de diensten...) om zo de circulariteit te ondersteunen

Actie 26 Samenwerken met andere steden in lerende netwerken

Actie 27 Aantrekken van bovenlokale subsidies in functie van de strategische doelstellingen en deelnemen aan relevante samenwerkingsprogramma's

Actie 28 De complementariteit bewaken en versterken met andere beleidsacties en programma's

Het is de bedoeling om de volgende jaren zo goed mogelijk in te spelen op vooral Europese steunprogramma's om op die manier extra middelen naar Leuven te halen om zo de strategie verder uit te bouwen samen met de partners.

© Lander Loeckx

Hoe gaat het verder?

De Leuvense strategie wil een lerende strategie zijn. Het stadsbestuur wou samen met de partners zo snel mogelijk van start te gaan. Daarom zal er in twee fases gewerkt worden.

In de **eerste fase (2020-2021)** willen we zorgen voor een goede basis zodat een aantal strategische projecten kunnen opgestart worden, er maximaal geïnformeerd kan worden en alle betrokkenen met elkaar in verbinding worden gebracht. Onder meer dankzij het Europese Pop-Machina project kunnen we het circulaire ecosysteem maximaal uitbouwen en informeren.

Tijdens een **tweede fase (2022-2024)** krijgt de strategie een update, waarbij de doelstellingen geconcretiseerd worden en de nodige instrumenten voorzien worden om de resultaten op te volgen.

Op basis van de ervaringen met de verschillende partners en parallel aan de uitvoering van de **Roadmap 2025-2035-2050** van Leuven 2030 willen we tegen dan nagaan wat de meest optimale structuur is om de strategie bij te sturen. Is er nood aan een formelere structuur? Hebben we genoeg mensen en middelen om te doen wat nodig is?

Het Platform Leuven circulair zal de volgende jaren de opvolging van de strategie bewaken en richting geven. We bekijken of er extra partners moeten worden toegevoegd. De verschillende acties staan beschreven in een tijdlijn en jaarlijks komt er een voortgangsrapport, waardoor steeds bijgestuurd kan worden. Stad en Leuven 2030 zorgen ten slotte ook voor een actieve communicatie over het globale circulaire project.

Verantwoordelijke uitgever

David Dessers, schepen van mobiliteit, klimaat en duurzaamheid, landbouw en consumptie van stad Leuven

Redactie

Jan Mertens, H  l  ne Pauwels,
Jessie Van Couwenberghe

Vormgeving

kpot

Contact

Wie graag de volledige stedelijke strategie wil ontvangen of wie suggesties of vragen heeft kan daarvoor terecht bij jessie.vancouwenberghe@leuven.be

"Van de rechte lijn willen we een cirkel maken, een kringloop..."